

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Pekin, dziesięć lat później: Przegląd postępów w zakresie zapewnienia równości płci w Europie i krajach rozwijających się”

(2005/C 221/11)

Dnia 16 grudnia 2004 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust.2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie: „Pekin, dziesięć lat później: Przegląd postępów w zakresie zapewnienia równości płci w Europie i krajach rozwijających się”

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 12 stycznia 2005 r. Sprawozdawczynią była **Susanna FLORIO**.

Na 414 sesji plenarnej w dniach 9-10 lutego 2005 r. (posiedzenie z dn. 9 lutego 2005 r.), Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 135 do 1, przy 6 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Wprowadzenie

1.1 49 sesja Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Statusu Kobiet w dniach 28 lutego — 11 marca 2005 r. poświęcona będzie przeglądowi stosowania platformy działania i Deklaracji Pekinńskiej, przyjętych na Czwartej Światowej Konferencji w sprawach kobiet (Pekin, 1995 r.) oraz dokumentów zatwierdzonych na 23 sesji specjalnej Zgromadzenia Ogólnego „Kobiety 2000: równość płci, rozwój i pokój w dwudziestym pierwszym wieku” (Nowy Jork, 2000 r.), która zapoczątkowała wstępną ocenę poczynionych postępów i barier napotykanych w działaniach na rzecz zapewnienia równości płci.

1.2 Na 23 sesji specjalnej Zgromadzenie Ogólne przyjęło rezolucję „Dalsze działania i inicjatywy na rzecz wdrożenia Deklaracji Pekinńskiej i platformy działania” oraz polityczną deklarację, w której Państwa Członkowskie wyraziły wolę ponownego spotkania po 10 latach od przyjęcia platformy w celu dokonania oceny postępów oraz rozważenia nowych inicjatyw.

1.3 Zgodnie z wieloletnim programem działania Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Statusu Kobiet, obrady 49 sesji poświęcone będą przede wszystkim postępowi poczynionym w 12 dziedzinach określonych w platformie działania oraz identyfikacji bieżących wyzwań i nowych strategii na rzecz *wzmocnienia pozycji kobiet i dzieci*. W celu wspierania dialogu delegacjom z Państw Członkowskich, społeczeństwa obywatelskiego i organizacji międzynarodowych zostanie umożliwiony szerszy udział w sesji.

1.4 Kwestia równości płci zyskała wymiar międzynarodowy głównie dzięki zaangażowaniu Narodów Zjednoczonych. Na pierwszej światowej konferencji w sprawach kobiet, która odbyła się w **1975 r. w stolicy Meksyku**, lata 1976-1985

ogłoszono Dekadą Kobiet. Podczas drugiej konferencji (zwołanej na „środek dekady” w Kopenhadze w 1980 r.), rządy (początkowo w liczbie 57) rozpoczęły składanie podpisów pod Konwencją w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji wobec kobiet (CEDAW z 1979 r.), będącej jednym z kamieni milowych na długim szlaku prowadzącym do równości płci. Na trzeciej konferencji (**Nairobi, 1985 r.**) zatwierdzono plan działania „Perspektywiczne strategie działania na rzecz polepszenia sytuacji kobiet”, w którym rządy i organizacje międzynarodowe zobowiązały się dążyć do równości płci.

1.5 Dalszym krokiem na rzecz uznania kwestii kobiet i ich roli była **rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325** z 2000 r. w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Uznano, w niej, że wojna w sposób szczególny dotyka kobiety oraz potwierdzono potrzebę zwiększania roli kobiet w procesach decyzyjnych dotyczących zapobiegania i rozstrzygania konfliktów. Ogólnie rzecz biorąc, kwestia polepszenia sytuacji kobiet jest już od ponad 10 lat poruszana przy okazji każdej ważniejszej konferencji i międzynarodowego posiedzenia organizowanych przez Narody Zjednoczone (¹).

1.6 Innym istotnym wydarzeniem był Milenijny szczyt Narodów Zjednoczonych we wrześniu 2000 r., na którym państwa członkowskie uzgodniły osiem wyraźnych i wymiernych celów (*milenijne cele w zakresie rozwoju*) służących znacznemu ograniczeniu ubóstwa, głodu, chorób i degradacji środowiska do roku 2015. Deklaracja milenijna stanowiła także

(¹) Konferencja w sprawie środowiska naturalnego i rozwoju (Rio de Janeiro, 1992 r.), Światowa konferencja na temat praw człowieka (Wiedeń, 1993 r.), Specjalna sesja Zgromadzenia Ogólnego na temat HIV/AIDS (Nowy Jork, 2001 r.), Międzynarodowa konferencja na temat populacji i rozwoju (Kair, 1994 r.), Światowy szczyt na rzecz rozwoju społecznego (Kopenhaga, 1995 r.), Światowa konferencja przeciwko rasizmowi, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji (Durban, 2001 r.), Światowa konferencja na temat finansowania rozwoju (Monterrey, 2002 r.), Drugie zgromadzenie światowe na temat starzenia się społeczeństw (Madryt, 2002 r.) oraz Światowy szczyt w sprawie zrównoważonego rozwoju (Johannesburg, 2002 r.), Światowy szczyt w sprawie społeczeństwa informacyjnego (Genewa, 2003 r. oraz Tunis, 2005 r.).

odpowiedź na potrzebę sporządzenia spójnej listy priorytetów spośród kwestii ustalonych w ubiegłym dziesięcioleciu na różnych konferencjach i szczytach na szczeblu międzynarodowym. Trzecia część celów dotyczy równości płci i autonomii kobiet oraz ściśle wiąże się z edukacją i kształceniem, natomiast jedna piąta dotyczy zdrowia reprodukcyjnego. Tym niemniej kwestie płci stanowią element wspólny wszystkich ośmiu celów.

2. Uwagi ogólne

2.1 Jakkolwiek system Narodów Zjednoczonych ustanowił prawne ramy w zakresie zapewniania równości płci, praktyczne stosowanie przyjętych zasad przez poszczególne państwa, oraz prowadzone przez nie polityki handlu i rozwoju, niekiedy przeczą złożonym na papierze deklaracjom. W praktyce uzyskaniu przez kobiety pełnych praw cywilnych, gospodarczych, społecznych i politycznych zagrażają często polityki makroekonomiczne i porozumienia handlowe oparte na zasadach neoliberalnych, które pomijają kwestie równowagi płci.

2.2 Polepszeniu sytuacji kobiet nie sprzyja ponadto skomplikowana sytuacja międzynarodowa — zachodzi ryzyko, że postępy osiągnięte w latach ubiegłych będą systematycznie niweczone.

2.3 Trwające konflikty wpływają na dalsze osłabienie i pogorszenie sytuacji kobiet.

2.4 Przemoc domowa nadal występuje na całym świecie i dotyka kobiety w każdym wieku, w każdej klasie społecznej i w każdej religii.

2.5 Dlatego niezbędne jest ponowne potwierdzenie, że równość płci i ochrona praw kobiet stanowią cel priorytetowy oraz środek służący osiągnięciu sprawiedliwego rozwoju, lepszej redystrybucji dóbr, trwałemu rozwojowi gospodarczemu i wzmocnieniu systemów ochrony mniej uprzywilejowanych grup populacji.

3. Rola Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

3.1 Komitet Ekonomiczno-Społeczny uznaje za istotny swój udział w ocenie postępów Unii Europejskiej w zakresie dotyczącym równości płci poprzez sporządzanie dokumentu w tej kwestii.

3.2 Należy odnotować, że Komitet zawsze wykazywał duże zainteresowanie działaniami służącymi poprawie statusu kobiet, zarówno w swoich opiniach jak i rozmaitych wysuwanych przez siebie inicjatywach. Odnosząc się w szczególności do czwartej konferencji w sprawach kobiet (Pekin, 1995 r.) oraz jej kontynuacji (Pekin +5), Komitet przedstawił dwie opinie (EXT/131 i REX/033), w których podkreślił przykładowo

znaczenie delegacji Komitetu uczestniczącej w posiedzeniach Narodów Zjednoczonych.

3.3 Komitet odgrywał ponadto, w kontekście współpracy z instytucjami europejskimi, a zwłaszcza Radą, Parlamentem Europejskim i Komisją, istotną rolę w monitorowaniu licznych w ostatnich kilku latach inicjatyw Unii Europejskiej na rzecz zapewnienia równości płci, mających służyć sprostaniu wyzwaniom i pokonaniu barier wskazanych w Pekinie.

3.4 Dlatego uważamy, że poprzez dokonanie przeglądu poczynionych postępów i barier napotkanych od czwartej konferencji, Komitet mógłby wnieść cenny wkład na rzecz zapewnienia, że kwestie dotyczące kobiet będą systematycznie uwzględniane w rosnącej liczbie obszarów europejskiej polityki i społeczeństwa.

3.5 W dodatku ze względu na fakt, że Unii Europejskiej przypadnie rola przywódcza na scenie międzynarodowej, z czym wiąże się szeroki zakres obowiązków, pragniemy w niniejszej opinii określić potencjalny wkład UE w poprawę warunków życia i promocję kobiet poprzez jej polityki w dziedzinie współpracy, handlu i rozwoju.

4. Unia Europejska

4.1 Zasada równości płci w Unii Europejskiej, obecna już w Traktacie, została definitywnie skodyfikowana w Traktacie Amsterdamskim, w którym przyjęto „podejście kombinowane”, przewidujące z jednej strony uwzględnienie kwestii płci we wszystkich politykach wspólnotowych, z drugiej zaś wprowadzenie specjalnych środków na rzecz poprawy sytuacji kobiet. Jednakże kwestia równych szans została ujęta już wcześniej w ramach wspólnotowej polityki spójności gospodarczej i społecznej oraz stanowiła, od 1994 r., jeden z najważniejszych celów funduszy strukturalnych.

4.2 Unia Europejska przyjęła zintegrowane podejście, rozróżniając między instrumentami legislacyjnymi a finansowymi i używając opartej metody koordynacji w politykach społecznych. Najnowsze instrumenty przyjęte w ramach UE na rzecz zapewnienia równości płci obejmują ramową strategię na rzecz równości płci (2001-2005) wraz z rocznymi programami działań na rzecz równości płci i funduszami strukturalnymi.

4.3 Ramowa strategia na rzecz równości płci (2001-2005) służyć ma koordynacji działań i programów (które miały początkowo charakter sektorowy), odzwierciedlając kombinowane podejście w Traktacie Amsterdamskim, w celu poprawy ich spójności, np. poprzez opracowanie wiarygodnych wskaźników oraz systemu monitorowania, oceny i rozpowszechniania osiągniętych rezultatów.

4.4 Strategia określa pięć powiązanych ze sobą, szerokich obszarów działania/celów służących wspieraniu równości płci: gospodarka (związek ze strategią zatrudnienia i funduszami strukturalnymi, jak również uwzględnieniem kwestii płci we wszystkich dziedzinach polityki mających wpływ na pozycję kobiet w gospodarce); udział i reprezentacja (związek z procesem decyzyjnym); prawa socjalne (związek z warunkami życia oraz nieodłącznymi nierównościami w systemach zabezpieczenia społecznego); życie społeczne (związek z podstawowymi prawami i swobodami człowieka, ze szczególnym naciskiem na przemoc i handel na tle seksualnym); zmiana ról i stereotypów (związek kulturą i mediami masowymi).

4.5 Polityki sprzyjające równości płci wspierane były również poprzez fundusze strukturalne. Przepisy dotyczące okresu 2000-2006 opierają się na wnikliwej i krytycznej analizie środków służących wspieraniu równych szans i ich niedociągnięć oraz uwzględniają dwuczłonowe podejście przyjęte w Traktacie Amsterdamskim. Ponadto fundusze strukturalne, a w szczególności Europejski Fundusz Socjalny uważane były zawsze za główny instrument Europejskiej Strategii Zatrudnienia. Na mocy nowych wytycznych w sprawie zatrudnienia, przyjętych w lipcu 2003 r. równość płci jest zagadnieniem horyzontalnym obejmującym wszystkie cele i jest również przedmiotem konkretnego zapisu w wytycznych.

4.6 Znaczny postęp, głównie w dziedzinie polityki zatrudnienia i kształcenia, odnotowano w Europejskim Funduszu Socjalnym. Działania w tej dziedzinie koncentrowały się przede wszystkim na poprawie dostępu, udziału i pozycji kobiet na rynku pracy (oś E) oraz metodach pogodzenia pracy z życiem rodzinnym. W dziedzinie tej odnotowano już szereg przekonujących sukcesów. Dlatego EFS zajął się ilościowymi celami wyznaczonymi przez Radę Europejską w Lizbonie, tzn.: do roku 2010 — (1) wskaźnik zatrudnienia kobiet powinien wzrosnąć z 51 % (w roku 2000) do 60 % w 2010 r. oraz przez Radę w Barcelonie (2002), zgodnie z którą kształceniem przedszkolnym należy objąć 90 % dzieci w wieku od lat trzech do wieku rozpoczęcia szkoły podstawowej oraz przynajmniej 33 % w wieku poniżej lat trzech.

4.7 Jednakże środki służące poprawie jakości pracy i perspektyw zawodowych, rozwijaniu przedsiębiorczości kobiet, zmniejszeniu różnicy wynagrodzeń oraz promowaniu znaczenia kobiet w sektorze nowych technologii mają charakter wybiórczy. W odniesieniu do łączenia życia zawodowego z prywatnym, istnieją projekty zmierzające do poprawy dostępu do placówek zajmujących się opieką nad dziećmi, jednak tylko kilka z nich jest szczególnie ukierunkowanych na kwestie opieki nad ludźmi w podeszłym wieku lub osobami będącymi na utrzymaniu rodziny.

4.8 Kwestia równowagi płci jest w dalszym ciągu w niewielkim stopniu uwzględniana w ramach innych funduszy, szczególnie związanych z rolnictwem i rybołówstwem, czyli sektorami, w których kobiety są tradycyjnie niedostatecznie reprezentowane, mimo, że odgrywają istotną rolę w ich rozwoju. Stąd w podobnych sektorach występują nadal znaczne nierówności, a kobiecy udział w społeczeństwie jest w dalszym ciągu niedoceniany, także w zakresie poprawy ochrony środowiska naturalnego.

4.9 Polityki UE wspierane są w ramach specjalnych programów i inicjatyw pomocowych, np. NOW — (zatrudnienie) na rynku pracy, STOP — (wspieranie współpracy w zakresie zwalczania handlu kobietami i dziećmi, DAPHNE — (poprawa informacji i ochrona ofiar przemocy oraz „Kobiety i wiedza” (program badań i rozwoju) w sektorze nowych technologii. Ramowa strategia ma także przyczynić się do większego uwzględniania kwestii płci w różnych inicjatywach wspólnotowych, takich jak EQUAL, INTERREG, URBAN, LEADER, jak również LEONARDO, SOCRATES, YOUTH i CULTURE w sektorze kultury.

4.10 Sprawozdanie Komisji na temat równości pomiędzy mężczyznami a kobietami (COM(2004) 115) odnotowuje, że w dziedzinie tej istnieją już rozbudowane ramy legislacyjne UE (1), poparte bogatym orzecznictwem. Trwają także prace nad projektem pojedynczej dyrektywy w sprawie realizacji zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do towarów i usług oraz ich dostarczania, która powinna zharmonizować i usystematyzować właściwe, obowiązujące przepisy.

4.11 Podczas niedawnego posiedzenia w trakcie prezydencji holenderskiej europejscy ministrowie pracy i spraw socjalnych odnosząc się do pojedynczej dyrektywy w sprawie równego traktowania stwierdzili, że interwencji wymaga przede wszystkim kwestia równości wynagrodzeń, równego dostępu do zatrudnienia, równego traktowania w systemach zabezpieczenia społecznego, dostępu do kształcenia i możliwości awansu oraz ciężaru dowodu w sprawach o dyskryminację ze względu na płeć.

(1) Dyrektywa o równym traktowaniu mężczyzn i kobiet w zakresie równego wynagrodzenia (75/117/EWG), dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansów zawodowych oraz warunków pracy (dyrektywa Rady 2002/73 zmieniająca dyrektywę 76/2007/EWG); dyrektywy w sprawie równego traktowania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (79/7/EWG), równego traktowania w systemach zabezpieczenia społecznego pracowników (86/378/EWG) oraz równego traktowania mężczyzn i kobiet pracujących na własny rachunek (86/613/EWG); jak również dyrektywy w sprawie zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy kobiet ciężarnych oraz karmiących (92/85/EWG), organizacji czasu pracy (93/104/EWG), urlopu wychowawczego (96/34/WE), ciężaru dowodu w sprawach o dyskryminację ze względu na płeć (97/80/WE) oraz pracy w niepełnym wymiarze (97/81/WE).

4.12 Również projekt dyrektywy w sprawie realizacji zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz ich dostarczania (2003/0265 (CNS)) został zbadany przez EKES⁽¹⁾, który wskazał na pewne poważne niedociągnięcia, wymagające jak najszybszej korekty.

4.13 W dodatku, po przyjęciu pekińskiej platformy działania i Rady Europejskiej z Lizbony, w ostatnich latach przedstawiono więcej statystyk dotyczących płci, co po części daje się przypisać wprowadzeniu nowych wskaźników (dotyczących np. procesów decyzyjnych, rynku pracy czy przemocy domowej), które umożliwiają efektywną analizę problemów oraz oddziaływania polityk i środków podlegających monitoringowi. Jakkolwiek postęp w zakresie statystyk jest już widoczny, to w dalszym ciągu pozostaje spore pole do działania, jeżeli różne dziedziny mają podlegać wnikliwej kontroli. Warunkiem dokładnej oceny poczynionych postępów jest bowiem możliwość zbadania oraz analizy ilościowej i jakościowej zachodzących zjawisk i procesów.

4.14 Z drugiej strony, uwzględnianie kwestii płci podczas procedur budżetowych (tzw. „gender budgeting”) jest zjawiskiem faktycznie nieznanym zarówno na szczeblu europejskim, jak i Państw Członkowskich. Uwzględnianie kwestii płci na każdym szczeblu planowania budżetowego stanowi uznanie faktu, że decyzje rządzących nie są w tym względzie neutralne — mają różne skutki dla mężczyzn i kobiet. W tym sensie stanowi także instrument oceny oddziaływania polityk, finansowania i opodatkowania na mężczyzn i kobiety.

4.15 Niestety, chociaż wspólnotowe polityki służące wspieraniu kobiet uległy wzmocnieniu, zagwarantowanie faktycznego osiągnięcia rezultatów wymaga dalszych działań oraz najwyższych starań po stronie Państw Członkowskich, gdyż to one ponoszą główną odpowiedzialność za wdrażanie tych polityk.

4.16 Osiągnięcie celu wyznaczonego przez Radę w Lizbonie w kilku krajach wydaje się nadal odległe, jakkolwiek bezrobocie wśród kobiet w Europie uległo w ostatnich latach obniżeniu do 55,6 %. Kobiety znalazły się w najsłabszej kategorii pracowników, zagrożonych utratą pracy i niejednokrotnie pozbawionych ochrony socjalnej. Trwa dyskryminacja kobiet w zakresie wysokości wynagrodzeń, a segregacja wertykalna i horyzontalna w dalszym ciągu stanowi godny ubolewania element rzeczywistości. Jak już wspomniano, nawet w odniesieniu do zapewniania równowagi pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym, przewidziane środki zdają się koncentrować wyłącznie na opiece nad dziećmi. Natomiast żadnych praktycznie działań nie podejmuje się by pomóc w opiece nad

innymi członkami rodziny a zaledwie kilka państw wprowadziło środki mające zachęcić do przechodzenia na urlopy „ojcowskie”.

4.17 Znaczne nierówności zachodzą także w zakresie udziału w procesach decyzyjnych. Wystarczy przypomnieć, że na szczeblu UE, w skład kolegium Komisarzy w Komisji Europejskiej wchodzi 22 mężczyzn i siedem kobiet (jedynie 24 % ogółu), natomiast w Parlamencie zasiada 510 mężczyzn i 222 kobiet (jedynie 30 % ogółu). Trudno także mówić o poprawie na szczeblu krajowym — średni udział kobiet w parlamentach krajowych wynosi 25 %, natomiast w rządach ledwie przekracza 20 %⁽²⁾. W EKES kobiety są również niedostatecznie reprezentowane (jedynie 79 (25 %) z łącznej liczby 317 członków).

5. Unia Europejska i państwa trzecie — międzynarodowa współpraca i handel na rzecz promowania kobiet.

5.1 Kwestia równych szans mężczyzn i kobiet podlega obecnie pełnemu uwzględnieniu w ramach polityk Unii Europejskiej dotyczących współpracy i rozwoju: komunikat Komisji COM(95) 423 (z 18 września 1995 r.) oraz późniejsza rezolucja Rady w sprawie uwzględnienia kwestii płci w ramach współpracy na rzecz rozwoju (z 20 grudnia 1995 r.) stanowiły podstawę do przyjęcia w 1998 r. pierwszego rozporządzenia (rozporządzenie Rady (WE) nr 2836/98 z 22 grudnia 1998 r.), które obecnie zostało odnowione na lata 2004-2006. Nowe rozporządzenie (nr 806/2004) umacnia założone cele — wspieranie uwzględniania kwestii płci i przyjęcie specjalnych środków na rzecz wspierania równych szans jako zasad mających istotny wkład w ograniczanie ubóstwa na świecie. Rozporządzenie określa także jako priorytety monitorowanie zasobów i usług przeznaczonych dla kobiet, zwłaszcza w zakresie edukacji, zatrudnienia i udziału w procesach decyzyjnych. Podkreśla się także potrzebę wspierania publicznych i prywatnych inicjatyw służących wspieraniu równości płci.

5.2 Program działania na rzecz uwzględniania kwestii płci we wspólnotowej współpracy w dziedzinie rozwoju (2001-2006)⁽³⁾ ma pomóc w zmniejszeniu rozdzwiewu między deklarowanymi zasadami a praktyką w oparciu o konkretną strategię i określenie dziedzin priorytetowych: wspierania makroekonomicznych polityk służących ograniczeniu ubóstwa oraz programów rozwoju społecznego w dziedzinie zdrowia i edukacji; bezpieczeństwo żywności i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich; transport; rozwój *potencjału instytucji* oraz *dobre zarządzanie*; handel i rozwój; współpraca i integracja regionalna; wspieranie uwzględniania kwestii płci we wszystkich projektach i programach, zarówno na szczeblu regionalnym jak i krajowym; oraz zapewnienie instrumentów i odpowiednich szkoleń odnośnie kwestii równości płci dla personelu Komisji Europejskiej.

⁽²⁾ Dane z Komisji Europejskiej, DG ds. Zatrudnienia i Spraw Socjalnych, dane z 29/09/2004

⁽³⁾ COM(2001) 295 końcowy

⁽¹⁾ Dz.U. C 241 z 28.9.2004

5.3 Dokument programowy na lata 2005 i 2006 „Wspieranie równości płci we współpracy na rzecz rozwoju” określa priorytetowe obszary działania: wspieranie pozytywnych postaw i zachowań nastolatków odnośnie zwalczania przemocy skierowanej przeciwko dziewczętom i kobietom oraz potrzeba kształcenia i udzielenia metodologicznego wsparcia najważniejszym aktorom w państwach partnerskich.

5.4 Komisja Europejska wspiera działania i projekty mające na celu doprowadzenie do większej równości płci realizowane w ramach dwustronnej i regionalnej współpracy z państwami Zachodnich Bałkanów, Europy Wschodniej, Azji Centralnej, Morza Śródziemnego, Afryki, Karaibów oraz Pacyfiku i Ameryki Łacińskiej. Inne rodzaje wsparcia finansowego przyznawane są w większym stopniu na bazie tematycznej niż geograficznej.

5.5 Również Porozumienie z Cotonou podpisane 23 czerwca 2000 r. z państwami AKP (Afryki, Karaibów i Pacyfiku) stanowiło istotny etap w rozwoju stosunków UE z państwami trzecimi. Porozumienie to — ukazujące związek, jaki zachodzi pomiędzy polityką, handlem i rozwojem — wprowadza wymiar społeczny, poprzez wspieranie pełnego udziału aktorów pozarządowych (w tym społeczeństwa obywatelskiego) w strategiach rozwojowych. Równość płci uzyskała w Porozumieniu wymiar jednej z kwestii uniwersalnych, dlatego musi regularnie podlegać uwzględnieniu (art. 8 i 31). Za bardzo pozytywny należy uznać fakt, że aktorzy pozarządowi będą obecnie uczestniczyć w różnych fazach programowania krajowych dokumentów strategicznych. Wyrażamy nadzieję, że kwestia udziału na tym polu organizacji kobiecych zostanie potraktowana ze szczególną uwagą.

W sposób wyraźny Porozumienie powierza także Komitetowi zadania związane z doradztwem dla grup interesu gospodarczego i społecznego nadając mu formalnie rangę preferowanego konsultanta.

5.6 Proces prowadzący do pełnego włączenia i aktywnego zaangażowania kobiet w polityki rozwojowe będzie niewątpliwie długi i trudny, uznajemy jednakże za istotne, by wszystkie instytucje europejskie stale zwracały na te kwestie baczną uwagę, tak, aby zasady spisane na papierze znalazły wyraz w konkretnych środkach.

5.7 W tym kontekście uważamy za istotne, by wspólnotowe polityki spójności gospodarczej i społecznej służyły jako model, który może zostać wykorzystany przez resztę świata, a także by UE popierała i stosowała zasady spójności społecznej na szczeblu międzynarodowym, w ramach swoich stosunków z państwami trzecimi.

5.8 Strategią z pewnością pożyteczną byłoby uwzględnienie w umowach dotyczących handlu i współpracy specjalnych klauzul lub nawet przyjęcie działań na korzyść państw, które szanują prawa kobiet.

5.9 Liberalizacja handlu sprzyjała wprawdzie niewątpliwie większemu zatrudnieniu kobiet w państwach rozwijających się, jednakże często w charakterze pracowników zagrożonych utratą pracy, słabiej wykwalifikowanych i gorzej opłacanych oraz pozbawionych jakiegokolwiek zabezpieczenia społecznego. Ponadto, liberalizacji handlu towarzyszą często reformy strukturalne zalecane lub wprowadzane przez międzynarodowe organizacje, które w sytuacji braku odpowiednich mechanizmów zabezpieczenia społecznego oznaczają istotne ciężary dla mniej uprzywilejowanych grup populacji, w których kobiety często należą do większości.

5.10 Mimo to polityki te, a zwłaszcza polityka handlowa wydają się nadal w niewielkim stopniu uwzględniać kwestie płci. Ze względu na to, że nie można ich w żadnych okolicznościach uznać za neutralne, a wręcz przeciwnie — mają często negatywne konsekwencje dla kobiet oraz fakt, że gospodarczy rozwój państwa nie może przebiegać ze szkodą dla równości społecznej, należy uznać za użyteczne, by w trakcie negocjacji tych polityk uwzględniano kwestie płci oraz by ustanowiono odpowiednie mechanizmy monitorowania ich efektów w skali makro- i mikroekonomicznej.

6. Wnioski i propozycje

Efektywna współpraca, do której doprowadziły instytucje europejskie, przyniosła znaczące rezultaty w dziedzinie kształtowania aktywnych polityk pomocy kobietom oraz specjalnych programów i projektów promujących udział kobiet na rynku pracy, obronę ich praw oraz poprawę warunków życia. EKES zwraca jednakże uwagę, że w wielu dziedzinach wymagane jest podjęcie dalszych działań:

- Udział kobiet w procesach decyzyjnych i reprezentacja są nadal niedostateczne, zarówno w instytucjach europejskich jak i w większości Państw Członkowskich na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym; udział kobiet powinien być zawsze wspierany, rozważyć należy wykorzystanie systemu parytetów.
- Na szczeblu instytucji i Państw Członkowskich należy zainicjować działania edukacyjne promujące uwzględnianie kwestii płci na wszystkich etapach — od procesu decyzyjnego po realizację polityk i strategii.
- Analiza kwestii płci, dane statystyczne i konkretne wskaźniki są niezbędne do zdefiniowania problemów, poprawy strategii i polityk interwencji oraz efektywnej oceny ich oddziaływania. Należy kontynuować przedstawianie oddzielnych danych i definiowanie nowych wskaźników.
- Środki przeznaczone na pozytywne działania na korzyść kobiet z wszelkich funduszy UE i instrumentów finansowych, w tym w Państwach Członkowskich, powinny być poddane starannej ocenie poprzez zachęcanie i wspieranie budżetu uwzględniającego kwestie płci („gender budgeting”).

- Jednak najważniejszym, podstawowym wymogiem jest to, by zapewnić kobietom równy dostęp do edukacji i kształcenia, zgodnie z celem nr 3 milenijnych celów rozwoju.
 - W odniesieniu do funduszy strukturalnych — środki wspomagające kobiety w sektorze rolnym (EFOGR) i rybołówstwa (IFOR) należy wzmocnić i powiązać z ochroną środowiska naturalnego, czyli kolejną dziedziną, gdzie wspólnotowe polityki adresujące problem płci pozostawiają wiele do życzenia.
 - Należy zintensyfikować działania w ramach polityk służących wspieraniu kobiecej przedsiębiorczości oraz udziału kobiet w sektorze nowych technologii.
 - Należy zintensyfikować działania w obszarze społeczeństwa opartego na wiedzy, aby zagwarantować, że nie będzie to kolejnym obszarem dyskryminacji i wyłączenia kobiet, które mogą w znacznym stopniu przyczynić się do osiągnięcia celów Strategii Lizbońskiej.
 - W wymiarze bardziej ogólnym, należy podjąć dalsze działania na rynku pracy w celu zwalczania wertykalnej i horyzontalnej segregacji oraz likwidacji barier uniemożliwiających doprowadzenie do prawdziwej równości. Państwa Członkowskie, w porozumieniu z partnerami socjalnymi, powinny ustalić szczegółowe, wymierne cele. W odniesieniu konkretnie do kwestii nierównych wynagrodzeń — Państwa Członkowskie powinny zainicjować stosowanie podejścia zdywersyfikowanego, zgodnie z wytycznymi Rady w sprawie polityk zatrudnienia w Państwach Członkowskich⁽¹⁾, co obejmuje edukację i szkolenia, klasyfikację stanowisk pracy oraz systemy wynagradzania i kulturalne stereotypy jako podstawowe aspekty problemu.
 - W zakresie środków służących godzeniu życia zawodowego z prywatnym, większą uwagę należy poświęcić problemowi zapewnienia opieki dla krewnych w podeszłym wieku, co w części związane jest z postępującym starzeniem się populacji, nie ograniczając jednak opieki nad dziećmi.
 - W celu wspierania równych szans mężczyzn i kobiet należy popierać i ulepszać inwestycje w służby publiczne, w szczególności edukację szkolną i uniwersytecką, służbę zdrowia i opiekę społeczną.
 - Polityki w dziedzinie imigracji i azylu wspierające integrację migrujących kobiet, jak również środki zapewniające pomoc kobietom, które stały się ofiarami konfliktu, dyskryminacji w państwie pochodzenia, powinny ulec wzmocnieniu, również w Państwach Członkowskich.
 - Należy podjąć działania na rzecz zwalczania handlu kobietami i dziećmi.
 - W odniesieniu do polityk handlu i rozwoju — niezbędne jest przyjęcie podejścia zakładającego ogólnie zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności uwzględniającego rolę kobiet. Grupy reprezentujące interesy kobiet muszą mieć zagwarantowany pełny udział w kształtowaniu polityk rozwojowych oraz opracowywaniu krajowych dokumentów strategicznych w zainteresowanych państwach. Szczególne znaczenie ma także zwiększenie funduszy przeznaczonych dla kobiet, by podnieść ich status ekonomiczny i społeczny.
 - Efekty umów handlowych i polityk rozwojowych należy podawać stałemu monitoringowi, w tym w skali makroekonomicznej, poprzez szczegółowe analizowanie ich oddziaływania na warunki życia najmniej uprzywilejowanych grup społecznych oraz uwzględnienie różnicy płci.
 - Należy wzmocnić rolę Komisji i jej przedstawicielstw, tak by mogły one wpływać na zapewnianie poszanowania dla praw człowieka a tym samym poszanowania kobiet, w przypadku naruszenia ich praw.
 - Delegacje należy obarczyć specjalną odpowiedzialnością za wspieranie uwzględniania kwestii płci.
 - Unia Europejska powinna w maksymalnym stopniu wykorzystać posiadane wpływy, by przekonać jak najwięcej państw do ratyfikowania i realizacji międzynarodowych traktatów, które wywierają pozytywny wpływ na pozycję kobiet, a zwłaszcza Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji wobec kobiet wraz z protokołem fakultatywnym, jak również w celu doprowadzenia do wycofania zastrzeżeń zgłoszonych przez państwa-sygnatariuszy.
- Komitet zamierza głębiej przeanalizować sytuację w dziedzinie praw kobiet w nowych Państwach Członkowskich UE.
- Ze względu na charakter Komitetu, jego rolę w stosunku do społeczeństwa obywatelskiego, cele oraz doświadczenie zdobyte dzięki stałemu monitorowaniu kwestii dotyczących równości płci, wskazany wydaje się jego udział w delegacji Komisji Europejskiej na 49 sesję Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Statusu Kobiet.

Bruksela, 9 lutego 2005 r.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Decyzja Rady z 22 lipca 2003 r. w sprawie wytycznych odnośnie polityk zatrudnienia w Państwach Członkowskich (Dz. U. L 197/13)